

Sygn. akt I ACa 102/14

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 listopada 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący – Sędzia SA Jerzy Paszkowski

Sędzia SA Edyta Jefimko (spr.)

Sędzia SO (del.) Beata Byszewska

Protokolant st. sekr. sąd. Joanna Baranowska

po rozpoznaniu w dniu 31 października 2014 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa J. M. i Z. Ż.

przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Wojewodę (...)

o odszkodowanie

na skutek apelacji obu stron

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 25 marca 2013 r.

sygn. akt II C 252/06

I. zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że:

1) w punkcie I (pierwszym) oddala powództwo J. M. o zasądzenie odsetek ustawowych od kwoty 11.472.655,43 (jedenaście milionów czterysta siedemdziesiąt dwa tysiące sześćset pięćdziesiąt pięć złotych czterdzieści trzy grosze) za okres od dnia 25.03.2013r. do dnia 12.11.2014r.;

2) w punkcie II (drugim) oddala powództwo Z. Ż. o zasądzenie odsetek ustawowych od kwoty 1.052.077,57 zł (jeden milion pięćdziesiąt dwa tysiące siedemdziesiąt siedem złotych pięćdziesiąt siedem groszy) za okres od dnia 25.03.2013r. do dnia 12.11.2014r.;

3) w punkcie III (trzecim) zasądza od pozwanego Skarbu Państwa reprezentowanego przez Wojewodę (...) tytułem odszkodowania dalsze kwoty: na rzecz J. M. 6.046.747,57 zł (sześć milionów czterdzieści sześć tysięcy siedemset czterdzieści siedem złotych pięćdziesiąt siedem groszy) wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 13.11.2014r. do dnia zapłaty i na rzecz Z. Ż. 540.595,43 zł (pięćset czterdzieści tysięcy pięćset dziewięćdziesiąt pięć złotych czterdzieści trzy grosze) wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 13.11.2014r. do dnia zapłaty;

4) w punktach IV, V, VI i VII ustala, że powodowie w częściach równych ponoszą 33% kosztów postępowania, a pozwany 67% pozostawiając ich szczegółowe wyliczenie referendarzowi sądowemu w Sądzie Okręgowym w Warszawie;

II. oddala apelacje obu stron w pozostałej części;

III. ustala, że powodowie ponoszą w częściach równych 37% kosztów postępowania apelacyjnego, a pozwany 63% tych kosztów, pozostawiając ich szczegółowe wyliczenie referendarzowi sądowemu w Sądzie Okręgowym w Warszawie.

I ACa 102/14

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 25 marca 2013 r. wydanym w sprawie z powództwa J. M. i Z. Ż. skierowanego przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Wojewodę (...) o zapłatę - Sąd Okręgowy w Warszawie:

I. zasądził od Skarbu Państwa reprezentowanego przez Wojewodę (...) na rzecz J. M. kwotę 11.472.655,43 zł wraz z odsetkami ustawowymi liczonymi od dnia 25 marca 2013 r. do dnia zapłaty;

II. zasądził od Skarbu Państwa reprezentowanego przez Wojewodę (...) na rzecz Z. Ż. kwotę 1.052.077,57 zł wraz z odsetkami ustawowymi liczonymi od dnia 25 marca 2013 r. do dnia zapłaty;

III. oddalił powództwo w pozostałym zakresie;

IV. zasądził od Skarbu Państwa reprezentowanego przez Wojewodę (...) na rzecz powódki J. M., kwotę 7.018,82 zł tytułem zwrotu kosztów procesu;

V. zasądził od Skarbu Państwa reprezentowanego przez Wojewodę (...) na rzecz powoda Z. Ż. kwotę 643,64 zł tytułem zwrotu kosztów procesu,

VI. nakazał pobrać na rzecz Skarbu Państwa – Kasy Sądu Okręgowego w Warszawie z roszczenia zasądzonego na rzecz powódki J. M. w pkt I wyroku kwotę 100.000 zł tytułem nieuiszczonej opłaty od oddalonej części powództwa;

VII. nakazał pobrać na rzecz Skarbu Państwa – Kasy Sądu Okręgowego w Warszawie z roszczenia zasądzonego na rzecz powoda Z. Ż. w pkt II wyroku kwotę 66.383 zł tytułem nieuiszczonej opłaty od oddalonej części powództwa;

Powyższy wyrok Sąd Okręgowy wydał na podstawie następujących ustaleń faktycznych i wniosków .

Nieruchomość (...) nr (...) położona przy ul. (...) według stanu na dzień 3 grudnia 1943 r. stanowiła własność L. M. i A. M. (1) w częściach równych. Nieruchomość ta została objęta działaniem dekretu z dnia 26 października 1945 r. o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze (...) Z dniem 21 listopada 1945 r. grunt, na podstawie art. 1 dekretu przeszedł na własność Gminy W.. W 1950 r. grunt ten stał się własnością Skarbu Państwa, a z dniem 27 maja 1990 r. własnością Związku Dzielnic -Gmin W.. Następnie, na podstawie art. 20 ust. 1 ustawy z dnia 15 marca 2002 r. o ustroju (...) W. (Dz. U. nr 41 poz. 361 ze zm.) przeszedł na własność (...) W.. Zgodnie z Miejscowym Planem nr (...) uchwalonym dnia 8 stycznia 1949 r. przez (...), działka (...) zlokalizowana przy ul. (...) położona była na terenach przeznaczonych pod budynki i urządzenia użyteczności publicznej z pozostawieniem niezabudowanej części terenu urządzonej jako dziedzińce, zieleńce, przejścia piesze do użytku publicznego. Teren przedmiotowej nieruchomości został zabudowany (...). Powódka J. M. (poprzednio: Ż.) na mocy postanowienia Sądu z dnia 23 grudnia 1995 r. nabyła w całości spadek po L. S. W. M.. Spadek po A. – A. M. (2) J. M. nabyła w 2/3 części, a B. H. w 1/3 części. B. H. zmarła w dniu 7 lutego 2004 roku. Spadek po niej nabyli po połowie siostra J. Ż. i siostrzeniec Z. Ż.. Decyzją z dnia 28 lipca 1999 r. Samorządowe Kolegium Odwoławcze w W. stwierdziło nieważność decyzji Prezydium Rady Narodowej (...) W. nr Gm.(...) z dnia 2 lutego 1952 r. w sprawie odmowy przyznania byłym właścicielom prawa własności czasowej do gruntu. Odmowa przyznania prawa własności czasowej do gruntu uzasadniona była tym, że „zgodnie z opracowywanym planem zagospodarowania przestrzennego teren nieruchomości (...) przy ul. (...) nr hip. (...) przeznaczony jest pod użyteczność publiczną”. Wobec odmowy zaoferowania następcom prawnym byłych właścicieli przedmiotowej nieruchomości działki zamiennej, J. M. i B. H. wystąpiły do Samorządowego Kolegium Odwoławczego w W. z wnioskiem o odszkodowanie w wysokości 18.096.912 zł. Decyzją z dnia 24 lipca 2002 r. Samorządowe Kolegium

Odwoławcze w W. odmówiło przyznania odszkodowania .Decyzją nr (...) z dnia 29 czerwca 2007 r. Prezydent (...) W. odmówił J. Ż. i Z. Ż. ustanowienia na ich rzecz prawa użytkowania wieczystego do gruntu położonego w W. przy placu (...) (dawniej: (...)) w granicach dawnej nieruchomości hipotecznej nr (...) o powierzchni 1467 m⁽⁽²⁾⁾, zabudowanego budynkiem (...) uregulowanej w księdze wieczystej KW (...) oznaczonej w ewidencji gruntów jako część działki ew. nr (...) w obrębie(...).Od powyższej decyzji strony wniosły odwołanie, podnosząc, że decyzja została wydana w oparciu o przyczyny, które nie wynikają z art. 7 ust. 2 dekretu o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze (...) W.. Skarżący wskazali ponadto, że deklarowany przez nich zamiar korzystania z nieruchomości jest zgodny z zapisami planu. Decyzją (...) z dnia 3 października 2007 r. Samorządowe Kolegium Odwoławcze w W. uchyliło w całości decyzję Prezydenta (...). W. nr (...) z dnia 29 czerwca 2007 r. odmawiającą ustanowienia prawa użytkowania wieczystego do gruntu i przekazało sprawę do ponownego rozpoznania organowi pierwszej instancji. Decyzją nr (...) z dnia 19 maja 2008 r. Prezydent (...) W. odmówił J. Ż. i Z. Ż. ustanowienia prawa użytkowania wieczystego do gruntu położonego w W. przy ul. (...) (obecnie plac (...)) oznaczonego nr hip. (...) stanowiącego obecnie część działki ewidencyjnej nr (...) obręb(...), dla której prowadzona jest KW nr (...). Od powyższej decyzji wniesiono odwołanie .Decyzją (...) z dnia 29 sierpnia 2008 r. Samorządowe Kolegium Odwoławcze w W. utrzymało w mocy zaskarżoną decyzję Prezydenta (...) W. z dnia 19 maja 2008 r. nr (...) odmawiającą przyznania powodom prawa użytkowania wieczystego do gruntu. Wyrokiem z dnia 1 lipca 2010 r. Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie oddalił skargę J. Ż. i Z. Ż. na decyzję Samorządowego Kolegium Odwoławczego w W. z dnia 29 sierpnia 2008 r. nr (...). W dniu 17 stycznia 2012 r. Prokurator Okręgowy w Warszawie złożył sprzeciw od ostatecznej decyzji Samorządowego Kolegium Odwoławczego w W. z dnia 28 lipca 1999 r. nr (...), domagając się stwierdzenia jej nieważności jako wydanej z naruszeniem prawa. Aktualna wartość rynkowa prawa użytkowania wieczystego nieruchomości według stanu nieruchomości na dzień 2 lutego 1952 r. i według cen aktualnych wynosi 12.524.733 zł .

Sąd Okręgowy uznał powództwo za częściowo uzasadnione .

Podstawę prawną dochodzonych przez powodów roszczeń stanowił art.160 k.p.a. Źródłem szkody była wadliwa decyzja Prezydium Rady Narodowej w (...). W. z dnia 2 lutego 1952 r., na mocy której odmówiono przyznania własności czasowej do gruntu położonego w W. przy ul. (...), ich poprzednikom prawnym .W ocenie Sądu Okręgowego zachodził normalny związek przyczynowy między zaistniałą szkodą a wydaniem nieważnej decyzji administracyjnej. Uszczerbek majątkowy po stronie powodów jest normalnym następstwem niezaspokojenia uprawnienia do przyznania prawa do gruntu. Skutki prawne odmowy przyznania prawa własności czasowej są nieodwracalne. Strona pozwana podnosiła w toku procesu, że gdyby nawet w 1952 r. zapadła decyzja pozytywna odnośnie przyznania prawa własności czasowej to i tak po wydaniu tej decyzji nieuchronne byłoby wywłaszczenie. Grunt, za który powodowie domagają się odszkodowania , przeznaczono bowiem pod budowę (...). Zdaniem Sądu Okręgowego samo hipotetyczne wywłaszczenie nie może być uważane za przyczynę rezerwową /hipotetyczną/ niezależną od rzeczywistej przyczyny szkody. Gdyby bowiem nie wystąpiła przyczyna rzeczywista / odmowa przyznania prawa własności czasowej/, to prawdopodobnie nie powstałaby w ogóle możliwość hipotetycznego wystąpienia przyczyny rezerwowej / wywłaszczenia/. O niezależnym wystąpieniu przesłanek wywłaszczenia można by mówić w sytuacji , gdyby po odmowie własności czasowej weszły w życie przepisy nacjonalizacyjne albo przewidujące możliwość wywłaszczenia nieruchomości położonych w określonej dzielnicy lub na określonym obszarze. Zgodnie z brzmieniem art. 160 § 3 k.p.a. odszkodowanie przysługuje od organu, który wydał decyzję z naruszeniem art. 156 § 1 k.p.a. Prezydium (...) Rady Narodowej było organem wykonawczym i zarządzającym władzy państwowej stopnia wojewódzkiego (art. 12 i 38 ustawy z dnia 20 marca 1950 r. o terenowych organach jednolitej władzy państwowej – Dz. U. nr 14 z 1950 roku, poz.130). Kompetencje tego organu przeszły zgodnie z ustawą dnia 22 listopada 1973 r. o zmianie ustawy o radach narodowych na terenowe organy administracji państwowej szczebla wojewódzkiego (Dz. U. 47/1973, poz. 276), przy czym w miejsce Prezydium Rady Narodowej w (...) W. terenowym organem stopnia wojewódzkiego został Prezydent W.. Stan ten uległ zmianie z dniem 27 maja 1990 r., kiedy do właściwości wojewodów przeszły, między innymi, kompetencje należące uprzednio do terenowych organów administracji państwowej stopnia wojewódzkiego (art.53 ustawy z dnia 22 marca 1990 r. o terenowych organach administracji rządowej ogólnej Dz. U. nr 21/90, poz.123). Oznacza to, że następcą prawnym Prezydium Rady Narodowej w (...) W. jest Skarb Państwa reprezentowany przez Wojewodę (...). Właściwość Wojewody (...) jako statio fisci Skarbu Państwa wynika także z domniemania

kompetencji zawartego w art. 24 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o administracji rządowej w województwie (tekst jednolity: Dz. U. z 2001 r. Nr 80, poz. 872 ze zm.). Skarb Państwa jest biernie legitymowany w sprawach o naprawienie szkody wynikłej z ostatecznej decyzji administracyjnej, o której mowa w art. 36 ust. 3 pkt 3 ustawy z dnia 10 maja 1990 r. - Przepisy wprowadzające ustawę o samorządzie terytorialnym i ustawę o pracownikach samorządowych (Dz. U. Nr 32, poz. 191 z późn. zm.) także wtedy, gdy stwierdzenie jej nieważności nastąpiło po dniu 26 maja 1990 r. Wartość należnego powodowi odszkodowania w zakresie *damnum emergens* została obliczona na podstawie dowodu z opinii biegłego I. H.. Sąd Okręgowy uznał, że miarodajną dla ustalenia wysokości odszkodowania będzie wartość użytkowania wieczystego utraconej nieruchomości określona według stanu tej nieruchomości (w tym Miejscowego Planu nr (...) uchwalonego przez (...)) na dzień wydania decyzji, która spowodowała szkodę, czyli na dzień 2 lutego 1952 r., a cen na datę sporządzenia opinii, zgodnie z treścią art. 363 § 2 k.c. Z uwagi na dokonanie wyceny gruntu według cen aktualnych odsetki ustawowe zostały zasądzone od daty wydania wyroku, a w tym zakresie dalej idące żądanie powodów podlegało oddaleniu.

Apelacje od powyższego wyroku wniosły obie strony – zarówno powodowie, jak i pozwany.

Powódka J. M. zaskarżyła wyrok w części, tj.:

I. w punkcie III. w zakresie w jakim:

a) Sąd I instancji oddalił powództwo powódki co do zasądzenia od pozwanego na rzecz powódki dalszej kwoty głównej 14.477.610,83 zł wraz z ustawowymi odsetkami od kwoty 5.027.344,57 zł – od dnia 26 marca 2012 r. do dnia zapłaty, a od kwoty 9.450.266,26 – od dnia 8 marca 2013 r. do dnia zapłaty,

b) Sąd I instancji określił późniejszą datę początkową przyznania powódce odsetek ustawowych od kwoty 11.472.655,43 zł i oddalił dalej idące żądanie w zakresie tych odsetek tj. w części, w jakiej Sąd I instancji nie zasądził odsetek ustawowych na rzecz powódki od kwoty 11.472.655,43 zł od dnia 26 marca 2012 r. do dnia 24 marca 2013 r.;

II. w punkcie IV. wyroku w części, tj. w zakresie, w jakim Sąd I instancji nie zasądził od pozwanego na rzecz powódki tytułem zwrotu kosztów procesu dalszej kwoty 17.164,02 zł;

III. w punkcie VI. wyroku w całości.

Powód Z. Ż. zaskarżył wyrok w części, tj.:

I. w punkcie III. w zakresie w jakim:

a) Sąd I instancji oddalił powództwo powoda co do zasądzenia od pozwanego na rzecz powoda dalszej kwoty głównej 1.327.641,17 zł wraz z ustawowymi odsetkami od kwoty 447.922,43 zł – od dnia 26 marca 2012 r. do dnia zapłaty, a od kwoty 879.718,74 zł – od dnia 8 marca 2013 r. do dnia zapłaty,

b) Sąd I instancji określił późniejszą datę początkową przyznania powodowi odsetek ustawowych od kwoty 1.052.077,57 zł i oddalił dalej idące żądanie powoda w zakresie tych odsetek tj. w części, w jakiej Sąd I instancji nie zasądził odsetek ustawowych na rzecz powoda od kwoty 1.052.077,57 zł od dnia 26 marca 2012 r. do dnia 24 marca 2013 r.;

II. w punkcie V. wyroku w części, tj. w zakresie, w jakim Sąd I instancji nie zasądził od pozwanego na rzecz powoda tytułem zwrotu kosztów procesu dalszej kwoty 23.539,20 zł;

III. w punkcie VII. wyroku w całości.

Apelacja powodów została oparta na następujących zarzutach:

1. naruszenia prawa materialnego tj. art. 363 § 2 k.c. w zw. art. 361 § 2 k.c. w zw. z art. 160 § 1 i 2 k.p.a. w zw. z art. 5 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U Nr 162,

poz. 1692) w zw. z art. 7 ust. 2 dekretu z dnia 26 października 1945 r. o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze (...). (...)w zw. z art. 4 pkt 17 u.g.n. , art. 153 u.g.n. i art. 154 u.g.n. przez błędną wykładnię polegającą na wadliwym uznaniu przez Sąd I instancji, że stan nieruchomości ustalany dla potrzeb odszkodowania na datę zajścia zdarzenia stanowiącego źródło szkody obejmuje przeznaczenie tej nieruchomości w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego obowiązującym w tej dacie jako element stanu prawnego nieruchomości, podczas gdy przeznaczenie nieruchomości w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego nie stanowi elementu stanu prawnego, lecz czynnik jedynie wpływający na wartość nieruchomości co oznacza, że dla potrzeb obliczenia odszkodowania należy uwzględnić przeznaczenie nieruchomości w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego obowiązującym w dacie obliczania odszkodowania;

2. naruszenia prawa materialnego tj. art. 363 § 2 k.c. w zw. z art. 361 § 2 k.c. w zw. z art. 160 § 1 i 2 k.p.a. w zw. z art. 5 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U Nr 162, poz. 1692) w zw. z art 7 ust. 2 dekretu (...) w zw. z art. 4 pkt 17 u.g.n. w zw. z § 10 ust. 1 rozporządzenia Ministra Odbudowy z dnia 11 grudnia 1947 r. w sprawie trybu postępowania przy sporządzaniu planów zagospodarowania przestrzennego dla obszaru (...) (...) Zespołu Miejskiego oraz zawieszenia rozpatrywania wniosków o zmianę przeznaczenia terenów i dokonywania inwestycji na tym obszarze (Dz.U. Nr 74, poz. 479) w zw. z § 11 oraz § 12 ust. 1 i 2 rozporządzenia poprzez niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu przez Sąd I instancji, że miarodajną dla ustalenia wysokości odszkodowania należnego powodom będzie wartość użytkowania wieczystego utraconej nieruchomości określona według stanu tej nieruchomości na dzień wydania decyzji dekretowej(tj. na dzień 2 lutego 1952 r.), zaś elementem stanu tej nieruchomości jest stan prawny nieruchomości, a więc przeznaczenie tej nieruchomości w Miejscowym Planie nr (...) uchwalonym w dniu 8 stycznia 1949 r. przez (...) podczas gdy:

i) Plan (...) został sporządzony z rażącym naruszeniem procedury sporządzania planów miejscowych określonej w rozporządzeniu, a zatem nie mógł stanowić elementu stanu prawnego rzeczowej nieruchomości;

ii) Plan (...) nie obowiązywał w dniu 2 lutego 1952 r. tj. w dacie wydania decyzji dekretowej, gdyż został uznany za uchylony z dniem 1 stycznia 1951 r.;

a co za tym idzie, stan nieruchomości ewentualnie winien być rozpatrywany przy uwzględnieniu zapisów (...) Planu Zabudowania (...). W. zatwierdzonego w dniu 11 sierpnia 1931 r. przez Ministerstwo Robót Publicznych - (...);

3. naruszenia prawa materialnego, tj. art. 361 §2 k.c. w zw. z art. 363 §2 k.c. w zw. z art. 160 §1 i 2 k.p.a. w zw. z art. 5 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U Nr 162, poz. 1692) w zw. z art. 7 ust. 2 dekretu (...) poprzez jego niewłaściwe zastosowanie polegające na dokonaniu przez Sąd I instancji wadliwego ustalenia wysokości szkody w postaci poniesionej przez powodów straty za pomocą porównania rzeczywistego stanu majątkowego powodów oraz stanu, jaki istniał w dacie zaistnienia zdarzenia stanowiącego źródło szkody powodów (tj. decyzji dekretowej z dnia 2 lutego 1952 r., podczas gdy – w myśl art. 361 §2 k.c. – ustalenie wysokości szkody przy pomocy tzw. metody dyferencyjnej następuje poprzez porównanie rzeczywistego stanu majątkowego poszkodowanego oraz stanu, jaki istniałby, gdyby nie doszło do zdarzenia wyrządzającego szkodę powodom, a więc stanu z chwili zamknięcia rozprawy, tj. stanu uwzględniającego przeznaczenie rzeczowej nieruchomości w Miejscowym Planie Zagospodarowania Przestrzennego w rejonie (...) zatwierdzonym Uchwałą Nr (...) Rady (...) W. z dnia 9 listopada 2010 r.;

4. naruszenia prawa materialnego, tj. art. 481 §1 k.c. w zw. z art. 361 §2 k.c. w zw. z art. 363 §1 i 2 k.c. i art. 455 k.c. w zw. z art. 160 §1 i 2 k.p.a. w zw. z art. 5 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U Nr 162, poz. 1692) w zw. z art. 7 ust. 2 dekretu (...) poprzez błędną wykładnię polegającą na nieprawidłowym przyjęciu, iż odsetki za opóźnienie należne od kwoty odszkodowania ustalonego w oparciu o opinię biegłego sądowego należą się od daty wyrokowania, a nie od daty opinii tego biegłego w sytuacji, w której ceny z daty ustalenia odszkodowania w rozumieniu art. 363 §2 k.c. (t.j. daty wyrokowania) są identyczne z cenami z daty opinii biegłego, zaś prawidłowa wykładnia powyższych przepisów prowadzi do wniosku, że w przypadku tożsamości odnośnych cen odsetki od tak ustalonego odszkodowania należne są od daty opinii biegłego;

5.naruszenia prawa materialnego tj. art. 363 § 1 i 2 k.c. w zw. art. 361 § 2 k.c. w zw. z art. 160 § 1 i 2 k.p.a. w zw. z art. 5 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U Nr 162, poz. 1692) w zw. z art 7 ust. 2 dekretu (...) poprzez błędną wykładnię polegającą na nieprawidłowym przyjęciu, że tożsamość cen w dacie sporządzenia opinii biegłego i w dacie wyrokowania nie stanowi „szczególnej okoliczności” w rozumieniu art. 363 § 2 k.c., podczas gdy prawidłowa wykładania w/w przepisu prowadzi do wniosku, że niezmiennosc cen w okresie pomiędzy konkurencyjnymi datami początkowymi biegu odsetek uzasadnia przyznanie odszkodowania według cen z wcześniejszej daty;

6.naruszenia przepisów postępowania, które mogło mieć istotny wpływ na treść zaskarżonego wyroku, tj. art. 316 § 1 k.p.c., polegające na wydaniu przez Sąd I instancji zaskarżonego wyroku w oderwaniu od stanu prawnego sprawy tj.:

(i) z pominięciem okoliczności, że Plan (...) został sporządzony z rażącym naruszeniem procedury sporządzania planów miejscowych określonej w rozporządzeniu, a zatem nie mógł stanowić elementu stanu prawnego rzeczowej nieruchomości w dacie wydania decyzji dekretowej z dnia 2 lutego 1952 r. przez Prezydium Rady Narodowej (...). W. (...) odmawiającej przyznania poprzednikom prawnym powodów prawa własności czasowej (obecnie użytkowania wieczystego) do przedmiotowej nieruchomości, oraz że w dacie wydania decyzji dekretowej z dnia 2 lutego 1952 r. przez Prezydium Rady Narodowej (...). W. (...) odmawiającej przyznania poprzednikom prawnym powodów prawa własności czasowej (obecnie użytkowania wieczystego) do przedmiotowej nieruchomości nie obowiązywał już Plan (...) - został uznany za uchylony z dniem 1 stycznia 1951 r., a w jego miejsce weszły zapisy Planu (...)

(ii) nieuwzględnieniu przez Sąd I instancji rozmiarów (stanu) szkody na dzień zamknięcia rozprawy, bowiem gdyby nie fakt wydania decyzji dekretowej z dnia 2 lutego 1952 r., to w majątku powodów istniałoby w dacie zamknięcia rozprawy (a następnie wyrokowania) prawo użytkowania wieczystego przedmiotowej nieruchomości ukształtowane m.in. postanowieniami aktualnie obowiązującego planu zagospodarowania przestrzennego tj. Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego w rejonie (...) zatwierdzonego Uchwałą Nr (...) Rady (...) W. z dnia 9 listopada 2010 r.;

co spowodowało, że Sąd Okręgowy w Warszawie nie wydał wyroku w oparciu o stan rzeczy istniejący w chwili zamknięcia rozprawy i tym samym wadliwie ustalił wysokość szkody powodów, a co za tym idzie wysokość odszkodowania należnego powodom od pozwanego;

7. naruszenia przepisów postępowania tj. art. 98 § 1 i 2 k.p.c. w zw. z art. 100 k.p.c. w zw. z art. 109 § 2 k.p.c. w zw. z § 2 ust. 1 i 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu w zw. z § 3 ust. 1 rozporządzenia w zw. z art. (...) § 1 pkt 1 k.p.c. poprzez wadliwe przyjęcie, że powodom - jako współuczestnikom materialnym - należy się zwrot kosztów w wysokości odpowiadającej wynagrodzeniu jednego pełnomocnika, podczas gdy roszczenia powodów o odszkodowanie są roszczeniami jednego rodzaju, opartymi na jednakowej podstawie faktycznej i prawnej, dla których właściwość Sądu I instancji jest uzasadniona dla każdego z tych roszczeń z osobna, jako też dla wszystkich tych roszczeń wspólnie (współuczestnictwo formalne), które mogło mieć istotny wpływ na treść zaskarżonego wyroku, bowiem gdyby Sąd I instancji przyjął, że powodów łączyło współuczestnictwo formalne, to każdemu z powodów Sąd I instancji zasądziłby oddzielnie zwrot kosztów zastępstwa procesowego.

W oparciu o powyższe zarzuty powodowie wnieśli o:

1) zmianę wyroku w zaskarżonej części poprzez:

a) zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki dalszej kwoty 14.477.610,83 zł wraz z ustawowymi odsetkami od kwoty 5.027.344,57 zł – od dnia 26 marca 2012 r. do dnia zapłaty, a od kwoty 9.450.266,26 zł – od dnia 8 marca 2013 r. do dnia zapłaty,

b) zmianę początkowej daty przyznania powódce odsetek ustawowych od kwoty 11.472.655,43 zł z dnia 25 marca 2013 r. na dzień 24 marca 2012 r. i zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki odsetek ustawowych od kwoty 11.472.655,43 zł od dnia 26 marca 2012 r. do dnia 24 marca 2013 r., tj. w kwocie 1.483.272,90 zł,

c) zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki tytułem zwrotu kosztów procesu za postępowanie przed Sądem I instancji dalszej kwoty 17.164,02 zł;

d) zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda dalszej kwoty 1.327.641,17 zł wraz z ustawowymi odsetkami od kwoty 447.922,43 zł – od dnia 26 marca 2012 r. do dnia zapłaty, a od kwoty 879.718,74 zł – od dnia 8 marca 2013 r. do dnia zapłaty;

e) zmianę daty początkowej przyznania powodowi odsetek ustawowych od kwoty 1.052.077,57 zł z dnia 25 marca 2013 r. na dzień 24 marca 2012 r. i zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda odsetek ustawowych od kwoty 1.052.077,57 zł od dnia 26 marca 2012 r. do dnia 24 marca 2013 r. tj. w kwocie 136.020,66 zł;

f) zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda tytułem zwrotu kosztów procesu za postępowanie przed Sądem I instancji dalszej kwoty 23.539,20 zł.

g) uchylenie punktu VI. i VII. zaskarżonego wyroku.

2) zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów zwrotu kosztów procesu za postępowanie apelacyjne, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

Pozwany zaskarżył wyrok w części uwzględniającej powództwo oraz w zakresie zasądzenia od pozwanego na rzecz powodów zwrotu kosztów procesu.

Apelacja została oparta na podstawie następujących zarzutów :

-naruszenia przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik sprawy, a mianowicie:

1) art. 227 k.p.c. i art. 217 §1 k.p.c. w zw. z art. 162 k.p.c. poprzez oddalenie wniosku dowodowego pozwanego o dopuszczenie przez Sąd Okręgowy dowodu z uzupełniającej opinii biegłego na okoliczność ustalenia wartości nieruchomości, z uwzględnieniem przepisów obowiązujących na datę hipotetycznego wywłaszczenia,

2) art. 233 §1 k.p.c. przez sformułowanie na podstawie materiału dowodowego zebranego w sprawie błędnego wniosku, prowadzącego do uznania, że istnieje adekwatny związek przyczynowy między orzeczeniem administracyjnym z dnia 2 lutego 1952 r. ,a wcześniejszym faktycznym rozdysponowaniem nieruchomości (...) przy ul. (...),

3) art. 233 §1 k.p.c. przez sformułowanie na podstawie materiału dowodowego zebranego w sprawie błędnego wniosku, prowadzącego do uznania, że Skarb Państwa na podstawie nieważnej decyzji dokonał rozdysponowania nieruchomości oraz przez zaprezentowanie rozumowania sprzecznego z zasadami logiki.

- naruszenia prawa materialnego:

1) art. 361 §1 k.c. poprzez jego błędną wykładnię, polegającą na przyjęciu, że między orzeczeniem administracyjnym z 2 lutego 1952 r. a szkodą powodów zachodzi związek przyczynowy,

2) art. 363 §1 k.c. poprzez jego błędną wykładnię, polegającą na uznaniu, iż zasądzona tytułem odszkodowania kwota stanowi odpowiednią sumę pieniężną.

W oparciu o powyższe zarzuty pozwany wniósł o zmianę wyroku w części, w jakiej został zaskarżony i oddalenie w tym zakresie powództwa oraz o zasądzenie od powodów na rzecz pozwanego kosztów procesu za obie instancje, w tym kosztów zastępstwa procesowego na rzecz Skarbu Państwa – Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa według norm

prawem przepisanych, ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania, jak też o zasądzenie od powodów na rzecz pozwanego kosztów za obie instancje, w tym kosztów zastępstwa procesowego na rzecz Skarbu Państwa – Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa według norm prawem przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacje powodów i pozwanego są częściowo uzasadnione.

Apelacja pełna cum beneficio novorum polega na tym, że Sąd II instancji rozpatruje sprawę ponownie, czyli w sposób w zasadzie nieograniczony jeszcze raz bada sprawę rozstrzygniętą przez Sąd I instancji. Postępowanie apelacyjne jest zawsze kontynuacją postępowania merytorycznego w sprawie. Tak określona istota i funkcja postępowania apelacyjnego sprawia, że Sąd II instancji może prowadzić własne postępowanie dowodowe i dokonywać oceny dowodów przeprowadzonych zarówno przez siebie, jak i Sąd I instancji. Realizując obowiązek ponownego rozważenia na nowo całego zebranego w sprawie materiału dowodowego oraz dokonania jego własnej i swobodnej oceny, w tym oceny zgromadzonych przez Sądy obu instancji dowodów, Sąd ten powinien harmonizować ogólne (art.227 k.p.c. - 315 k.p.c.) i szczególne (art.381 k.p.c. - 382 k.p.c.) reguły postępowania dowodowego, co jest nieodzowne dla respektowania zasad bezpośredniości i instancyjności postępowania. Sąd II instancji może zmienić ustalenia faktyczne, stanowiące podstawę wydania wyroku Sądu I instancji nawet bez przeprowadzenia postępowania dowodowego, uzasadniając odmienne ustalenia, chyba że szczególne okoliczności wymagają ponowienia lub uzupełnienia tego postępowania. Sąd odwoławczy ma obowiązek ocenić ustalony stan faktyczny na podstawie właściwych przepisów prawa materialnego. Tym samym postępowanie apelacyjne - choć odwoławcze - ma charakter rozpoznawczy (merytoryczny), a z punktu widzenia metodologicznego stanowi dalszy ciąg postępowania przeprowadzonego w pierwszej instancji. Przez spełnianie nieograniczonych funkcji rozpoznawczych spełnia się kontrolny cel postępowania apelacyjnego; rozpoznanie apelacji ma (powinno) doprowadzić do naprawienia wszystkich błędów Sądu pierwszej instancji, ewentualnie także błędów stron (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 grudnia 2009 r., III UK 54/09, Lex nr 602073).

Sąd Apelacyjny uznał za celowe uzupełnienie postępowania dowodowego przez dopuszczenie dowodu z uzupełniającej pisemnej opinii biegłej sądowej do spraw (...), której zlecił dokonanie ustalenia aktualnej wartości nieruchomości położonej przy ulicy (...) w W., przy uwzględnieniu przeznaczenia tej nieruchomości na dzień 2 lutego 1952 r., zgodnie z Ogólnym Planem Zabudowania (...). W. uchwalonym w 1930 r., a zatwierdzonym w dniu 11 sierpnia 1931 r. przez Ministerstwo Robót Publicznych oraz w związku z upływem roku od opracowania poprzedniego operatu szacunkowego do dokonania jego aktualizacji lub potwierdzenia w części obejmującej wycenę zgodnie z Miejscowym Planem Zagospodarowania Przestrzennego (...) uchwalonym w dniu 8 stycznia 1949 r. przez (...). W chwili rozpoznawania przez Sąd odwoławczy apelacji upłynął już okres 12 miesięcy od daty wydania przez biegłą sądową do spraw szacowania wartości nieruchomości ostatniego operatu szacunkowego. Zgodnie z art. 156 ust. 3 u.g.n. operat szacunkowy, czyli sporządzona na piśmie opinia rzeczoznawcy majątkowego o wartości nieruchomości, może być wykorzystany w celu, dla którego został sporządzony, przez okres najwyżej 12 miesięcy od chwili jego wykonania. Po upływie tego okresu, może być wykorzystany, w myśl art. 156 ust. 4 u.g.n., jedynie po potwierdzeniu jego aktualności przez rzeczoznawcę majątkowego, a czynność potwierdzenia może wykonać wyłącznie rzeczoznawca. Aktualizacja opinii wymaga wiadomości specjalnych (art. 278 k.p.c.), a zatem Sąd nie jest uprawniony do samodzielnej oceny, czy uległa zmianie wartość nieruchomości określona w opinii rzeczoznawcy, która w świetle art. 156 ust. 3 u.g.n. straciła aktualność i obowiązany jest opinię tę uaktualnić, w sposób określony w art. 156 ust. 4 u.g.n. (por. orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 7 października 2005 r. IV CK 106/05, OSNC 2006/7-8/128, z dnia 20 maja 2010 r. V CSK 13/10, OSNC 2011/1/9 i z dnia 19 lipca 2012 r., II CSK 660/11, LEX nr 1228437). Ponadto zachodziła konieczność ustalenia wartości prawa użytkowania wieczystego utraconego przez poprzedników prawnych powodów według stanu nieruchomości położonej przy ulicy (...) w W., przy uwzględnieniu przeznaczenia nieruchomości w dniu 2 lutego 1952 r., zgodnie z Ogólnym Planem Zabudowania (...). W. zatwierdzonym w dniu 11 sierpnia 1931 r. przez Ministerstwo Robót Publicznych.

Zasadniczym problemem w aspekcie zarzutów apelacji powodów pozostaje sposób interpretacji art. 363 k.c. w związku z zgłoszonym przez powodów roszczeniem odszkodowawczym w postaci in valuta. Jeżeli naprawienie szkody ma nastąpić w tej właśnie postaci, wysokość odszkodowania powinna być ustalona według cen z daty ustalenia odszkodowania, chyba że szczególne okoliczności wymagają przyjęcia za podstawę cen istniejących w innej chwili (art. 363 § 2 k.c.). Sąd Apelacyjny podziela stanowisko wyrażone w tej linii orzecznictwa Sądu Najwyższego (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 12 grudnia 2013 r., V CSK 81/13, LEX nr 1421824 i z dnia 14 marca 2014 r., III CSK 152/13, LEX nr 1463869), która przyjmuje, iż dla ustalenia wysokości odszkodowania należnego poszkodowanemu przyjmuje się stan majątku poszkodowanego (składników jego majątku) w chwili wyrządzenia szkody, natomiast miarodajne pozostają ceny z chwili ustalania odszkodowania. Uszczerbek majątkowy obejmujący utratę prawa własności nieruchomości podlega oszacowaniu według jej stanu w dacie wydania decyzji, a cen aktualnych w dacie orzekania. Rzeczywista szkoda polega bowiem na uszczerbku w dobrach poszkodowanego, polegającym na różnicy między ich stanem będącym wynikiem zdarzenia szkodzącego a stanem jaki istniałby, gdyby zdarzenie to nie wystąpiło. W odniesieniu do decyzji administracyjnych wyrządzających szkodę (tzw. decyzji wadliwych powodujących m.in. utratę prawa własności lub innego prawa) chodzi o stan nieruchomości istniejący w chwili wydania wadliwej decyzji, stanowiącej źródło powstania szkody. Stan taki obejmuje nie tylko parametry fizyczne lub geodezyjne danej nieruchomości (np. jej powierzchnię, infrastrukturę), lecz także samo jej funkcjonalne przeznaczenie społeczno-gospodarcze. Art. 361 § 1 k.c. wskazuje na "odpowiednią sumę pieniężną", a odpowiednio stosowane przy ustalaniu wysokości odszkodowania art. 134 ust. 3 i 4 u.g.n. jako zasadę przewidującą wartość rynkową z uwzględnieniem aktualnego sposobu użytkowania i stanu nieruchomości w chwili dokonywania wyceny, chyba że przeznaczenie nieruchomości zgodnie z celem wywłaszczenia powoduje zwiększenie jej wartości, wówczas bowiem określa się ją według alternatywnego sposobu użytkowania wynikającego z tego przeznaczenia. Przez "aktualny sposób użytkowania" tym samym trzeba rozumieć stan istniejący w dacie wywłaszczenia (utraty prawa majątkowego). Stanowisko to zgodne jest z ogólną zasadą, że odszkodowanie powinno być adekwatne do rzeczywistej szkody, obejmującej utratę możliwości dotychczasowego sposobu wykonywania prawa a nie przyszłych szans jego zmiany, wynikającej z nieprzewidywalnego rozwoju zdarzeń w znaczącym odstępie czasowym od utraty prawa oraz przyjętej metody dyferencyjnej ustalania wysokości szkody. Z tych przyczyn Sąd Apelacyjny nie podziela poglądów prawnych wyrażonych przez Sąd Najwyższy m.in. w wyrokach z dnia 11 kwietnia 2014 r., I CSK 309/13, LEX nr 1523389 i z dnia 28 maja 2014 r., I CSK 419/13, LEX nr 1523435, że metoda dyferencyjna pozwala na uwzględnienie zdarzeń, które zwiększają, jak i zmniejszają rozmiar szkody. Określenie wartości nieruchomości dokonywane być powinno według zasad przewidzianych w dziale IV u.g.n., które obejmują także przeznaczenie nieruchomości w planie miejscowym (art. 155 u.g.n.). Wprawdzie roszczenie odszkodowawcze powstaje z chwilą wystąpienia w majątku poszkodowanego pierwszych negatywnych konsekwencji zdarzenia będącego przyczyną szkody, jednakże jego treść może ulegać przemianom, zależnie od ukształtowania hipotetycznego stanu majątku. Roszczenie każdorazowo obejmuje szkodę nie zaistniałą niegdyś, tuż po zajściu zdarzenia, które ją spowodowało, lecz istniejącą w chwili orzekania.

Skoro przeznaczenie nieruchomości trzeba oceniać według planu obowiązującego w dacie wydania bezprawnej decyzji, to należało ustalić, jaki plan obowiązywał dla ulicy (...) w W. w dniu 2 lutego 1952 r. Sąd Apelacyjny podziela stanowisko wyrażone zarówno w judykaturze (por. wyrok NSA w Warszawie dnia 3 sierpnia 2011 r., I OSK 1383/10, LEX nr 1068389 oraz wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 30 grudnia 2013 r., sygn.akt I ACa 165/12, niepubl.), jak i w piśmiennictwie (por. Mirosław Gdesz- Rewindykacja gruntów Warszawskich. Zagadnienia administracyjnoprawne, Warszawa 2012 r., s. 118-119), że w 1952 r. nie obowiązywał Miejskowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego nr (...) uchwalony w dniu 8 stycznia 1949 r. przez (...). Plan ten zyskał moc obowiązującą na podstawie § 16 w zw. z § 8 rozporządzenia Ministra Odbudowy z dnia 11 grudnia 1947 r. w sprawie trybu postępowania przy sporządzaniu planów zagospodarowania przestrzennego dla obszaru (...). (...) Zespołu Miejskiego oraz zawieszania rozpatrywania wniosków o zmianie przeznaczenia terenów i dokonywania inwestycji na tym obszarze (Dz.U. Nr 74, poz. 479) z dniem ogłoszenia w Monitorze Polskim z dnia 7 maja 1949 r. (M.P. Nr A-27, poz. 431). Został on sporządzony w Biurze (...), organie powołanym na podstawie przepisów ustawy z dnia 3 lipca 1947r. o odbudowie (...). (...) (Dz.U. Nr 52, poz. 268), która wyłączała pewne procedury planistyczne w odniesieniu do W. z trybu wyznaczonego przez dekret z dnia 2 kwietnia 1946 r. o planowym zagospodarowaniu

przestrzennym kraju (Dz.U. Nr 16, poz. 109). Biuro (...)podlegało Ministrowi Odbudowy, które po zniesieniu urzędu tegoż Ministra stało się organem Ministerstwa Budownictwa (art. 5 ust. 3 i art. 6 ustawy z 27 kwietnia 1949 r. o utworzeniu urzędu Ministra Budownictwa (Dz. U. Nr 30, poz. 216). Biuro to zostało zlikwidowane na mocy § 1 rozporządzenia Rady Ministrów z 6 września 1950 r. w sprawie zniesienia Biura (...) (Dz. U. Nr 42, poz. 375) z dniem 26 września 1950 r., a jak wynika z § 2 tego aktu prawnego dotychczasowy zakres zadań Biura (...) w W. przejęła Rada Narodowa (...) W.. Natomiast urząd Ministra Budownictwa zniesiono z dniem 1 stycznia 1951 r., mocą art. 8 ustawy z dnia 30 grudnia 1950 r. o organizacji władz i instytucji w dziedzinie budownictwa (Dz. U. Nr 58, poz. 523). Przy czym przepisy ostatnio przywołanej ustawy, tworzące w miejsce urzędu Ministra Budownictwa urzędy Ministra Budownictwa Przemysłowego, Ministra Budownictwa Miast i Osiedli oraz Komitet do Spraw Urbanistyki i Architektury, nie przewidywały usytuowania przy którymkolwiek z nich Biura (...) Prowadzi to do wniosku o faktycznym zaprzestaniu działalności przez (...) po formalnej i faktycznej likwidacji Biura. Utrata mocy obowiązującej ustawy z dnia 3 lipca 1947 r. o odbudowie (...). Warszawy i z związku z tym również obwieszczeń Przewodniczącego (...) o uchwaleniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, ponieważ odpadła ich podstawa prawna. W konsekwencji wygaśnięcia tych aktów prawnych do głosu dojść musiały przepisy ustawy 2 kwietnia 1946 r., które w zakresie publikacji planów, w art. 25 ust. 1 w związku z art. 30 stanowiły, że plan miejscowy po uchwaleniu przez właściwą radę narodową uzyskuje moc obowiązującą z dniem ogłoszenia w sposób przyjęty w danej miejscowości, a ponadto przez wywieszenie w zarządach właściwych gmin w miejscu widocznym na okres co najmniej jednego tygodnia . Z uwagi na powyższe należy przyjąć, iż w dacie wydania niezgodnej z prawem decyzji administracyjnej obowiązywał Ogólny Plan Zabudowania (...). W. uchwalony w 1930 r., a zatwierdzony w dniu 11 sierpnia 1931 r. przez Ministerstwo Robót Publicznych.

Jednak powyższa okoliczność, jak wynika z treści wydanej w postępowaniu apelacyjnym, przez biegłą sądową I. H. opinii uzupełniającej (opinia pisemna k- 1325-1371, pisemna odpowiedź biegłej na zarzuty pozwanego k- 1027-1030 i ustne wyjaśnienia złożone na podstawie art. 286 k.p.c. protokół elektroniczny k- 1006- -1008 00:04:26 – 00:50:00) nie miała znaczenia dla ustalenia wartości utraconego prawa wieczystej dzierżawy (aktualnie prawa użytkowania wieczystego) do gruntu. Zgodnie z Miejscowym Planem Zagospodarowania Przestrzennego (...) uchwalonym w dniu 8 stycznia 1949 r. sporna nieruchomość była położona na terenach przeznaczonych pod budynki i urządzenia użyteczności publicznej z pozostawieniem niezabudowanej części terenu urządzonej jako dziedzińce, zieleńce, przejścia piesze do użytku publicznego, przy czym plan nie określał podstawowych parametrów dotyczących powierzchni biologicznej czynnej, powierzchni zabudowy, wysokości zabudowy, współczynnika intensywności zabudowy, w tej sytuacji przy sporządzaniu operatu szacunkowego biegła przyjęła jako zabudowę , zabudowę która przeważała w najbliższym sąsiedztwie. Na podstawie Ogólnego Planu Zabudowania (...). W. zatwierdzonego w dniu 11 sierpnia 1931 r. i posiadanej mapy biegła nie mogła precyzyjnie określić przeznaczenia nieruchomości. Działka przy ulicy (...) była położona na terenach przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową zwartą (strefa VI i V), ilość kondygnacji 6 i 5 , powierzchnia zabudowy 70% . Ze względu na skalę mapy biegła nie mogła ustalić, czy przeważała zabudowa 6 czy 5 kondygnacji. Dlatego w wycenie przyjęto możliwości inwestycyjne na około 20 – 22 m wysokości zabudowy. Wysokość zabudowy w każdym z planów (z 1931 r. i z 1949 r.) nie różni się diametralnie (jest na podobnym poziomie) , co oznacza, iż nieruchomość posiadała podobne możliwości inwestycyjne. W obu przypadkach były one średnie - wysokość zabudowy od 12 do 22 m. Możliwości inwestycyjne są determinowane ilością kondygnacji powierzchni zabudowy. W obu planach zabudowa nie była dopuszczalna na 100% powierzchni działki. Rynek nieruchomości nie odróżnia różnicy rzędu 2 m zabudowy w aspekcie oceny możliwości inwestycyjnych terenu. Dokonując pierwszej wyceny biegła opierała się na transakcjach z lat 2006-2010, a ostatnią wycenę z 2014 r. oparła na transakcjach z 2012 – 2014. Liczba tych transakcji , a więc materiał , na podstawie którego sporządzono ostatni operat był obszerniejszy .Ponadto w 2013 r. ceny gruntów na większości rynków ustabilizowały się .W stosunku do okresu poprzedniego, rynek się zaktywizował, pojawiła się większa podaż nieruchomości do sprzedaży. Ceny ofertowe za gruntu położone w D. Ś. kształtowały się na poziomie od 4 162 zł za 1 m ⁽⁽²⁾⁾do 20 349 za 1 m ⁽⁽²⁾⁾. W ofercie (...). W. cena 1 m ⁽⁽²⁾⁾dwóch działek położonych przy Placu (...) o powierzchni 701 m ⁽⁽²⁾⁾i 201 m ⁽⁽²⁾⁾wynosi 17 000 zł. Biegła oszacowała wartość rynkową prawa użytkowania wieczystego działki przy ulicy (...) w W., o powierzchni 1467 m ⁽⁽²⁾⁾, przy uwzględnieniu przeznaczenia tej nieruchomości na dzień 2 lutego 1952 r. , zgodnie z Ogólnym Planem

Zabudowania (...). W. zatwierdzonym w dniu 11 sierpnia 1931 r. przez Ministerstwo Robót Publicznych i zgodnie z Miejscowym Planem Zagospodarowania Przestrzennego nr (...) uchwalonym w dniu 8 stycznia 1949 r. przez (...), w obu przypadkach na kwotę 19 112 076 zł , czyli po 13 028 zł za 1 m ⁽²⁾).

Sąd Apelacyjny oddalił wniosek strony pozwanej o dopuszczenie dowodu z opinii innego biegłego sądowego do spraw szacowania nieruchomości, uznając przeprowadzenie tego dowodu za zbędne. Sąd Apelacyjny w pełni podzielił wnioski biegłego sądowego I. H. zawarte w ostatniej opinii uzupełniającej. Opinia jest kompletna , została opracowana prawidłowo pod względem metodologicznym, a jej konkluzje nie zawierają błędów logicznych i poddają się weryfikacji. Tylko w sytuacji, gdy według oceny Sądu opinia biegłego opiera się na błędnych założeniach metodologicznych, sprzecznych z mającymi zastosowanie do jej wydania przepisami prawa, niekompletnych bądź wadliwych założeniach faktycznych, jest niespójna, bądź zawiera błędy logiczne, względnie zawiera niepoddające się ocenie wnioski, co prowadzi do konkluzji, że opinia ta jest nieprzydatna dla rozstrzygnięcia sprawy, Sąd powinien dopuścić dowód z opinii innego biegłego. Specyfika dowodu z opinii biegłego polega m.in. na tym, że jeżeli taki dowód już został przez Sąd dopuszczony, to stosownie do treści art. 286 k.p.c. opinii dodatkowego biegłego można żądać jedynie "w razie potrzeby". Potrzeba taka nie może być jedynie wynikiem niezadowolenia strony z niekorzystnego dla niej wydzwiku konkluzji opinii, lecz być następstwem umotywowanej krytyki dotychczasowej opinii. W przeciwnym bowiem razie Sąd byłby zobligowany do uwzględniania kolejnych wniosków strony dopóty, dopóki nie złożona zostałaby opinia w pełni ją zadowalająca, co jest niedopuszczalne (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2014 r., V CSK 219/13, LEX nr 1460980 i z dnia 10 stycznia 2002 r., II CKN 639/99, LEX nr 53135).

Zasadnie uznał Sąd Okręgowy, iż zachodzą przesłanki odpowiedzialności Skarbu Państwa – reprezentowanego przez Wojewodę (...) na podstawie art. 160 k.p.a. Nietrafnie pozwany , powołując się na tzw. konstrukcję rezerwową szkody (causa superveniens), twierdzi, iż pomiędzy wydaniem niezgodnej z prawem decyzji administracyjnej, a szkodą doznaną przez poprzedników prawnych powodów nie zachodzi związek przyczynowy, gdyż także w przypadku wydania decyzji zgodnej z prawem , poprzednicy prawni powodów utracili by prawo do nieruchomości na skutek jej wywłaszczenia na cele publiczne związane z budową (...). Aktualnie w judykaturze dominuje stanowisko, które Sąd Apelacyjny podziela, iż okoliczność w postaci stanu nieuchronności wywłaszczenia nie może być poczytana za przyczynę rezerwową (hipotetyczną) szkody wpływającą na wysokość odszkodowania, mającego zrekompensować szkodę spowodowaną utratą prawa do gruntu w następstwie wydania z naruszeniem prawa decyzji odmawiającej przyznania prawa własności czasowej. Oceny tej nie zmienia okoliczność w postaci możliwości tzw. legalnego zachowania alternatywnego sprawcy szkody, tj. możliwości przeprowadzenia zgodnego z prawem postępowania wywłaszczeniowego, którego to sformalizowanego postępowania, wymagającego respektowania interesów właścicieli, nie przeprowadzono, mimo braku ku temu przeszkód, a pożądaný rezultat osiągnięto w wyniku działania bezprawnego . Legalny akt wywłaszczenia (nieuchronny), który mógł pojawić się po wydaniu bezprawnej (wadliwej) decyzji administracyjnej, nie wyłącza odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa za szkodę wyrządzoną taką decyzją, jeżeli w decyzji nadzorczej stwierdzono naruszenie art. 7 ust. 2 dekretu z 1945 r. o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze (...)(...), mającego także gwarantować w pewnym zakresie byłym właścicielom tzw. gruntów (...) odpowiednią ochronę prawną. De lege lata nie może mieć znaczenia sama praktyka stosowania tych przepisów przez ówczesne organy państwowe (dominacja akcentów nacjonalizacyjnych wyrażających się w odmowie przyznawania prawa własności czasowej lub nierozpatrywaniu złożonych wniosków wbrew założeniom planistyczno-urbanistycznym dekretu). (por. wyrok (7) Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2013 r., I CSK 404/11, OSN 2013/9/110, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 listopada 2012 r., I CSK 465/12, Lex nr 1413474; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 grudnia 2012 r., I CSK 415/12, Lex nr 1293939, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 lipca 2013 r., I CSK 731/12, Lex nr 1365600 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 maja 2013 r., I CSK 535/12, LEX nr 1353062). Tym samym prawidłowe było oddalenie przez Sąd Okręgowy wniosku dowodowego pozwanego o przeprowadzenie dowodu z uzupełniającej opinii biegłego na okoliczność ustalenia wartości nieruchomości, z uwzględnieniem przepisów obowiązujących na datę hipotetycznego wywłaszczenia.

W rezultacie należy uznać, iż na skutek wydania niezgodnej z prawem decyzji administracyjnej powodowie doznali szkody odpowiadające wartości utraconego do gruntu prawa użytkowania wieczystego o wartości 19 112 076 zł.

Ponieważ prawo to w 11/12 części przypadłoby w wyniku dziedziczenia powódce, a w 1/12 części powodowi - to należne im odszkodowanie wynosi odpowiednio –na rzecz J. M. 17 519 403 zł, a na rzecz Z. Ż. - 1 592 673 zł . Skoro Sąd Okręgowy w zaskarżonym wyroku zasądził kwoty niższe , bo na rzecz powódki 11 472 655, 43 zł, a na rzecz powoda (...), 57 , to zasadne są roszczenia powodów o zasądzenie dalszych kwot , które odpowiadają różnicy pomiędzy odszkodowaniami zasądzonymi , a odszkodowaniami należnymi w wysokości : na rzecz powódki 6 046 747, 57 zł (17 519 403 zł - 11 472 655, 43 zł = 6 046 747, 57 zł) , a na rzecz powoda w wysokości 540 595, 43 zł (1592 673 - 1052 077, 57 zł = 540 595, 43 zł)

Uwzględniając częściowo apelację powodów Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386§ 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok w punkcie III w ten sposób , że zasądził od pozwanego Skarbu Państwa reprezentowanego przez Wojewodę (...) tytułem odszkodowania dalsze kwoty na rzecz J. M. 6 046 747, 57 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 13 listopada 2014 r. do dnia zapłaty , a na rzecz Z. Ż. 540 595, 43 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 13 listopada 2014 r. do dnia zapłaty. Odsetki ustawowe na podstawie art. 481 § 1 k.c. zasądzono od dnia wydania wyroku, ponieważ wartość odszkodowania ustalona została na tę datę. Z art. 361 § 2 k.c., pozostającego w ścisłym związku z art. 363 k.c., wynika obowiązek naprawienia szkody przez zapewnienie wierzycielowi całkowitej kompensaty wywołanego uszczerbku, który nie może jednak prowadzić do jego nieuzasadnionego wzbogacenia . Uwzględnienie zasady, że szkodę ustala się według wartości na datę orzekania o odszkodowaniu uzasadnia przyjęcie, że wierzyciel nie ponosi negatywnych skutków spadku wartości pieniądza w okresie od wymagalności zobowiązania do orzekania o obowiązku zapłaty przez dłużnika, zapewnia zatem pełną kompensatę i odsetki należą się od daty wyrokowania (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 marca 2014 r., III CSK 152/13 , LEX nr 1463869 oraz przytoczone w jego uzasadnieniu poglądy judykatury).

Z tych względów została częściowo uwzględniona również apelacja pozwanego Skarbu Państwa w zakresie rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego o odsetkach ustawowych od zasądzonych na rzecz powodów odszkodowania. Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386§ 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok w punktach I i II w ten sposób, że oddalił powództwo J. M. o zasądzenie odsetek ustawowych od kwoty 11.472.655,43 zł za okres od dnia 25 marca 2013 r. do dnia 12 listopada 2014 r. i oddalił powództwo Z. Ż. o zasądzenie odsetek ustawowych od kwoty 1.052.077,57 zł za okres od dnia 25 marca 2013 r. do dnia 12 listopada 2014 r. Zmiana wyroku w zakresie rozstrzygnięcia co do istoty sprawy spowodowała konieczność ponownego rozliczenia kosztów procesu za I instancję i dlatego Sąd odwoławczy zmienił zaskarżony wyrok w punktach IV, V, VI i VII w ten sposób, iż ustalił, że powodowie w częściach równych ponoszą 33% kosztów postępowania , a pozwany 67% pozostawiając ich szczegółowe wyliczenie referendarzowi sądowemu . Powodowie domagali się zasądzenia odszkodowania w łącznej wysokości 28 329 985 , powództwo zostało uwzględnione w 67%, bo do kwoty 19 112 076 zł . Ponieważ powództwo zostało tylko częściowo uwzględnione, uzasadniało to stosunkowe rozliczenie kosztów postępowania w oparciu o art. 100 k.p.c. Jak stanowi art. 105. § 1 k.p.c. współuczestnicy sporu co do zasady zwracają koszty procesu w częściach równych .

Na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelacje stron w pozostałym zakresie. O kosztach postępowania apelacyjnego rozstrzygnięto stosownie do jego wyniku w oparciu o art. 100 k.p.c. w zw. z art. 108§ 1 k.p.c., art. 105 k.p.c. i art. 391 § 1 k.p.c. ,ustalając, iż powodowie w częściach równych ponoszą 37% tych kosztów a pozwany 63% . Wartość przedmiotu zaskarżenia z apelacji Skarbu Państwa wynosiła 12 524 733 zł, a z apelacji powodów 17 424 545, 56 zł, czyli z obu apelacji łącznie 29 949 278, 56 zł. Apelacja pozwanego w zakresie roszczenia głównego , odpowiadającego wartości przedmiotu zaskarżenia została oddalona w całości , natomiast apelacja powodów uwzględniona w 6 587 343 zł . Do tej wartości należy doliczyć wartość roszczenia co do którego apelacja pozwanego została oddalona, czyli12 524 733 zł, co stanowi łącznie 19 112 976 .W rezultacie pozwany powinien ponieść w 63 % , (19 112 976 z 29 949 278, 56 zł) a powodowie 33 % .